

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 129/2024-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Jánom Vajdom, Štefánikova 209/9, Námestovo, proti postupu Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 11P/40/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 11P/40/2018 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Námestovo **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 11P/40/2018 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **4 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Námestovo **p o v i n n ý** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Námestovo **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 31. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

(ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Námestovo (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11P/40/2018. Sťažovateľka navrhuje vo vzťahu k okresnému súdu vysloviť príkaz konať a žiada aj priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 5 000 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 129/2024-22 zo 7. marca 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a spisového materiálu vyplýva, že 7. marca 2016 bolo okresným súdom na návrh sťažovateľky začaté konanie vo veci úpravy rodičovských práv a povinností k jej maloletej dcére. Konanie bolo pôvodne vedené pod sp. zn. 4P/31/2016, od 20. augusta 2018 je vedené pod sp. zn. 11P/40/2018. Ústavný súd v tejto súvislosti zistil, že 25. júna 2018 sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť, v ktorej sa domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v konaní vedenom pod sp. zn. 4P/31/2016. Uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 529/2018-30 z 15. novembra 2018 (ďalej len „uznesenie ústavného súdu“) bola ústavná sťažnosť sťažovateľky odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

4. V záujme procesnej ekonómie ústavný súd na tomto mieste neuvádza procesné úkony vykonané vo veci podaného návrhu, ale odkazuje na ich podrobný chronologický prehľad obsiahnutý v bode 3 uznesenia ústavného súdu. Prehľad úkonov v citovanom uznesení ústavného súdu uzatvára rozhodnutie okresného súdu zo 14. septembra 2018, ktorým ustanovil znalkyňu v odbore psychológie a uložil jej povinnosť vypracovať znalecký posudok v lehote do 60 dní.

5. Po vydaní uznesenia ústavného súdu rozhodoval okresný súd v období od októbra 2018 do konca roka 2018 o dvoch návrhoch otca maloletej na nariadenie neodkladných opatrení, ktoré zamietol. Spis bol 15. januára 2019 predložený Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) pre účely rozhodnutia o podanom odvolaní otca maloletej. Dňa 10. apríla 2019 vydal krajský súd uznesenie, ktorým zmenil rozhodnutie okresného súdu z 19. novembra 2018 a vlastné uznesenie z 9. mája 2018. V máji a júni 2020 sťažovateľka urgovala okresný súd, aby pre účely vypracovania znaleckého posudku poslal súdny spis ustanovenej znalkyni. Znalecký posudok bol po viacerých výzvach okresného súdu (január 2020, apríl 2020) doručený 14. mája 2020.

6. Dňa 22. mája 2020 okresný súd spojil konanie vo veci návrhu sťažovateľky na úpravu rodičovských práv zo 7. marca 2016 s návrhom otca maloletej na nariadenie neodkladného opatrenia zo 7. mája 2020, o ktorých rozhodol uznesením z 8. júna 2020 o nariadení neodkladného opatrenia vo vzťahu k dočasnej úprave styku otca s maloletou, a to aj na základe záverov znaleckého posudku.

7. V júni 2020 adresovala sťažovateľka okresnému súdu žiadosť o urýchlené pojednávanie vo veci. Dňa 29. júna 2020 bol okresným súdom nariadený termín pojednávania na 28. august 2020.

8. Sťažovateľka následne podala 10. júla 2020 návrh na zrušenie neodkladného opatrenia z 8. júna 2020, o ktorom okresný súd rozhodol tak, že ho uznesením z 26. augusta 2020 zamietol. Krajský súd v konaní o podanom odvolaní sťažovateľky toto rozhodnutie okresného súdu potvrdil uznesením z 18. marca 2021.

9. Okresný súd vo veci pojednával 28. augusta 2020 a v máji 2021. Pojednávanie vo veci konané 7. mája 2021 bolo dvakrát odročené (najprv na 14. máj 2021 z dôvodu potreby naštudovania

spisového materiálu právnym zástupcom otca maloletej a druhýkrát na 28. máj 2021 pre účely predvolania znalkyne).

10. Prvý rozsudok vo veci samej vyhlásil okresný súd 29. septembra 2021, proti ktorému podala sťažovateľka aj otec maloletej odvolanie. Krajský súd rozsudok okresného súdu uznesením z 29. apríla 2022 zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

11. Okresný súd 1. júla 2022 zamietol návrh otca maloletej na nariadenie neodkladného opatrenia zo 7. júna 2022. Ďalej sa okresný súd zaoberal návrhom sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia podaného 3. júla 2022, ktorý uznesením z 3. augusta 2022 zamietol. Dňa 23. augusta 2022 sa konalo pojednávanie vo veci, na ktorom sa rodičia dohodli na úprave styku s maloletou. Zároveň vzal otec maloletej späť odvolanie podané proti rozhodnutiu okresného súdu z 1. júla 2022. Podobne sťažovateľka vzala späť odvolanie proti rozhodnutiu okresného súdu o zamietnutí jej návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia z 3. augusta 2022 v čase, keď sa spis už nachádzal na krajskom súde. Pojednávanie nariadené na 2. december 2022 bolo dvakrát odročené na žiadosť sťažovateľky, najprv na 28. február 2023 a následne na 18. apríl 2023.

12. Dňa 18 mája 2023 vydal okresný súd uznesenie o ustanovení nového súdneho znalca z odboru psychológie, ktorému uložil povinnosť vypracovať znalecký posudok do 90 dní. Táto lehota bola znalcovi 9. októbra 2023 predĺžená a následne 25. októbra 2023 znalec doručil znalecký posudok okresnému súdu. Dňa 1. februára 2024 sa konalo pojednávanie vo veci a 28. februára 2024 bol okresným súdom vyhlásený v poradí druhý rozsudok vo veci samej. Proti tomuto rozsudku podal otec maloletej odvolanie. V súčasnosti okresný súd vykonáva úkony potrebné na to, aby mohol byť spis predložený krajskému súdu pre rozhodnutie o podanom odvolaní.

13. V priebehu rokov 2016 až 2021 podala sťažovateľka predsedníčke okresného súdu päť sťažností na prieťahy v konaní, ktorá od roku 2020 konštatovala záver o opodstatnenosti týchto sťažností vzhľadom na existenciu prieťahov, resp. obdobia nečinnosti okresného súdu, a nariadila dohľad nad plynulosťou konania.

II.

Argumentácia sťažovateľky

14. Sťažovateľka namieta celkovú dĺžku konania, ktoré trvá 8 rokov a dosiaľ nebolo vo veci právoplatné rozhodnuté. Sťažovateľka uvádza, že vec nie je po skutkovej ani právnej stránke zložitá, pretože konanie súdu vo vzťahu k starostlivosti o maloletých tvorí súčasť bežnej rozhodovacej činnosti, pričom výklad a používanie právnej úpravy v tejto oblasti rodinného práva sú stabilizované. Poukazuje na to, že svojím správaním k predĺženiu napadnutého konania neprispela na rozdiel od okresného súdu, ktorý svojou nečinnosťou zapríčinil, že konanie trvá neprimerane dlho.

15. Okresný súd aj napriek opakovane podávaným sťažnostiam na prieťahy v konaní neurobil nič konkrétne pre ich odstránenie, naopak, v tomto konaní sa opakovane vyskytli dlhšie obdobia nečinnosti, a to až do tej miery, že vec sa stala reštančnou. Sťažovateľka poukázala na zákonné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, Civilného mimosporového poriadku, judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj ústavného súdu, z ktorých zhodne vyplýva, že konanie týkajúce sa maloletých a výkonu rodičovských práv si vyžaduje výnimočnú rýchlosť konania

a prístup s osobitnou starostlivosťou. Ďalej zdôraznila, že Dohovor o právach dieťaťa, ako aj zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov jasne uvádzajú, že záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, a to aj pri rozhodovaní súdov tak, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržovanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi. Okresný súd mal postupovať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, k čomu však v napadnutom konaní v dôsledku nečinnosti a neefektívneho konania okresného súdu nedošlo. Naopak, okresný súd koná veľmi pomaly a nerešpektuje zásady rýchlosti a hospodárnosti konania.

16. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľka odôvodňuje tým, že bez právoplatného rozhodnutia vo veci po 8 rokoch pretrváva stav jej neistoty týkajúci sa toho, kedy a ako sa skončí toto konanie, čo u nej vyvoláva stres a životnú neistotu. Napadnuté konanie má pre sťažovateľku podstatný význam, keďže ide o úpravu rodičovských práv k jej jedinému dieťaťu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

17. K ústavnej sťažnosti sa vyjadrila predsedníčka okresného súdu, ktorá uviedla, že vzhľadom na celkovú dĺžku konania, ktorého predmetom je úprava starostlivosti súdu o maloleté dieťa, považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľky za dôvodnú. Preštudovaním spisu ale zároveň zistila, že okresný súd vo veci priebežne koná. Pripomenula, že okresný súd už raz vo veci rozhodol rozsudkom z 29. septembra 2021, ktorý bol krajským súdom zrušený. Jediné obdobie nečinnosti okresného súdu bolo obdobie od júna 2019 do mája 2020, keď vo veci nebol uskutočnený žiaden úkon smerujúci ku skončeniu konania z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania uznesením zo septembra 2018. Spis však bol znalkyni zaslaný až 27. júna 2019 a predmetný znalecký posudok bol predložený súdu až 18. mája 2020.

18. Poukázala na to, že rodičia maloletej nepochybne prispeli k predĺženiu konania, keď v konaní podali celkom 14 návrhov na vydanie alebo zrušenie neodkladného opatrenia, pričom po každom rozhodnutí o takomto návrhu nasledovalo odvolacie konanie. Aj keď predsedníčka okresného súdu uznáva, že podanie opravného prostriedku je síce právom každého účastníka, z procesného hľadiska to predstavuje predlžovanie konania. K predĺženiu konania na druhej strane prispelo aj dvakrát nariadené znalecké dokazovanie, pričom prvýkrát nariadené znalecké dokazovanie trvalo 20 mesiacov, avšak pre neaktuálnosť znaleckého posudku z roku 2020 bolo potrebné pribrať do konania ďalšieho znalca, ktorý doručil znalecký posudok okresnému súdu v októbri 2023. Rozhodnutie v tejto veci pritom záviselo na posúdení skutočností, na ktoré boli potrebné odborné znalosti z odboru psychológie.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej

lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

20. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

21. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky ESLP vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

22. Z hľadiska povahy veci ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie nie je právne zložitú, pretože konania o úprave výkonu rodičovských práv a povinností tvoria štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Pokiaľ však ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci vzhľadom na charakter napadnutého konania, rozdielne požiadavky týkajúce sa úpravy svojich práv ako rodičov k maloletej, ambivalentné vzájomné vzťahy rodičov maloletej a nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, je možné konštatovať určitý stupeň skutkovej náročnosti.

23. Ústavný súd pri posudzovaní prvého kritéria osobitne zohľadnil predmet konania, ktorý má vzhľadom na svoju povahu pre sťažovateľku mimoriadny význam, keďže výsledok napadnutého konania podstatne ovplyvní jej výkon práv a povinností rodiča k maloletemu dieťaťu. V kontexte uvedeného ústavný súd teda prihliadol na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloleteho dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s výnimočnou starostlivosťou i promptnosťou vykonávania procesných úkonov (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02, I. ÚS 368/2021, rozsudok ESLP vo veci Fiala proti Českej republike z 18. 7. 2006, bod 76, porovnaj tiež rozsudky vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004), a to práve v záujme rozvíjania, resp. obnovy vzťahu dotknutého rodiča so svojím dieťaťom.

24. Pokiaľ ide o hodnotenie druhého kritéria, ktorým je správanie sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka je procesne aktívna. Niekoľkokrát podala žiadosť o nariadenie termínu pojednávania (28. novembra 2016, 9. júna 2020, 25. septembra 2022), žiadala okresný súd o vydanie uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania (11. júna 2018), urgovala, aby okresný súd zaslal spis znalkyni ako podklad pre vypracovanie znaleckého posudku (5. mája 2019 a 18. júna 2019). Ďalej podaním z 9. júna 2020 sťažovateľka žiadala o doručenie prvého znaleckého posudku a zároveň o urýchlené nariadenie termínu pojednávania vo veci. Vo vzťahu k dĺžke konania neostala sťažovateľka pasívna a počas rokov 2016 až 2021 podala predsedníčke okresného súdu celkom 5 sťažností na prietahy v konaní a jednu ústavnú sťažnosť.

25. Zároveň sťažovateľka dvakrát požiadala o odročenie pojednávania vo veci (28. novembra 2022 a 23. februára 2023), čím sa konanie predĺžilo o štyri mesiace. Obdobne možno hodnotiť situáciu, keď sťažovateľka podala 3. augusta 2022 odvolanie proti uzneseniu okresného súdu o zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia z 3. júla 2022 a následne ho vzala späť, keď už bol spis predložený krajskému súdu na rozhodnutie. Sťažovateľka podala v priebehu konania niekoľko návrhov na nariadenie alebo zrušenie neodkladného opatrenia (30. mája 2016, 10. júla 2020, 22. novembra 2021, 3. júla 2022). Aj keď išlo o realizáciu jej zákonom priznaných procesných práv, uvedené bez pochyby prispelo k predĺženiu celého konania, čo ústavný súd zohľadnil pri stanovení výšky finančného zadosťučinenia.

26. Tretím hodnotiacim kritériom je postup okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré začalo 7. marca 2016 a prvý rozsudok vo veci samej bol vyhlásený 29. septembra 2021, teda po 5 a pol roku od začatia konania. Toto rozhodnutie bolo v celom rozsahu zrušené krajským súdom rozhodnutím z 29. apríla 2022. Druhý meritórny rozsudok vyhlásil okresný súd 28. februára 2024, proti ktorému podal otec maloletej odvolanie.

27. Z uvedeného vyplýva, že aj bez toho, aby sa ústavný súd podrobne zaoberal jednotlivými úkonmi okresného súdu, možno konštatovať, že samotná dĺžka konania je sama osebe predovšetkým vzhľadom na dotknuté záujmy maloletého dieťaťa neprimeraná. Takéto dlhé konanie zo strany okresného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a rovnako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vo vzťahu k strane, ktorá je subjektom takéhoto konania. Ani prípadná právna či skutková zložitnosť sporu nemôže ospravedlniť uvedenú dĺžku konania (I. ÚS 582/2015, I. ÚS 54/2016, IV. ÚS 512/2022, II. ÚS 139/2023). Je ústavne neakceptovateľné, aby v konaní o úprave práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu bolo vydané rozhodnutie vo veci po 8 rokoch od jeho začatia (hoci už ako druhé v poradí), pričom s ohľadom na podané odvolanie nie je stále zrejmé, kedy bude vo veci rozhodnuté s konečnou platnosťou.

28. Napriek uvedenému ústavný súd považuje za potrebné upozorniť na hlavné obdobia nečinnosti a nesústreďenej činnosti okresného súdu, ktoré sa v napadnutom konaní vyskytli. Zo spisu sa na prvý pohľad môže zdať, že okresný súd konal zdanlivo plynule. Početné procesné úkony oboch rodičov, najmä celkom 14 návrhov na vydanie neodkladných opatrení, vybavoval okresný súd v primeraných lehotách.

29. Ústavný súd však v konkrétnostiach poukazuje na nesústreďenú a neefektívnu činnosť v prípade, keď 2. apríla 2016 okresný súd predložil spis krajskému súdu na rozhodnutie o podanom odvolaní otca proti uzneseniu o predbežnom opatrení. Krajský súd ho však 3. mája 2016 vrátil naspäť z dôvodu predčasného predloženia spisu. Po odstránení nedostatkov bol spis opätovne predložený krajskému súdu na rozhodnutie až 7. júla 2016, čím došlo k predĺženiu konania o tri mesiace. Podobne možno hodnotiť aj zrušenie termínu pojednávania, ktoré bolo 18. decembra 2017 nariadené na 8. marec 2018. Termín pojednávania ale okresný súd 2. februára 2018 zrušil z dôvodu nutnosti pribratia znalca do konania. Znalkyňa z odboru psychológie bola pritom ustanovená až uznesením zo 14. septembra 2018. Okresný súd nepostupoval efektívne ani v prípade vydania uznesenia 18. júna 2018, ktorým preniesol miestnu príslušnosť na Okresný súd Bratislava I. Krajský súd v Bratislave však vyhodnotil tento postup ako nesprávny a spis vrátil 20. augusta 2018 okresnému súdu.

30. Najproblematickejším obdobím sa v napadnutom konaní javí obdobie od 14. septembra 2018, keď okresný súd ustanovil znalkyňu z odboru psychológie s povinnosťou vypracovať znalecký posudok do 60 dní do 18. mája 2020, kedy bol predmetný znalecký posudok doručený okresnému súdu. Okresný súd pritom zaslal spis znalkyni až 27. júna 2019 s odôvodnením, že rozhodoval o jednom z návrhov na nariadenie neodkladného opatrenia, teda po viac ako deviatich mesiacoch od vydania uznesenia o ustanovení znalkyne. V období od júna 2019 do mája 2020, teda po dobu takmer jedného roka, neučinil okresný súd okrem výzvy smerovanej znalkyni na dodanie znaleckého posudku žiaden procesný úkon.

31. Prvý rozsudok vo veci bol vyhlásený po 5 a pol roku od začatia konania, a to 29. septembra 2021, ktorý bol ale v celom rozsahu krajským súdom zrušený a vec bola vrátená späť okresnému súdu. Krajský súd v odôvodnení uznesenia uviedol, že rozsudok nezodpovedá požiadavkám kladeným na riadne odôvodnenie rozhodnutia a je nutné ho považovať za nepreskúmateľný. Okresný súd sa dôsledne nezaoberal nosnými skutočnosťami a okolnosťami, bez vyriešenia ktorých nie je možné dospieť k záveru o zverení maloletej do starostlivosti niektorého z rodičov. Flagrantné porušenie práva na odôvodnenie rozhodnutia videl krajský súd aj vo vzťahu k určeniu výšky výživného a určenia rozhodného okamihu, od kedy mal otec maloletej plniť, ktorý bol naviazaný na dátum vyhlásenia rozsudku odôvodnený snahou vyhnúť sa ďalším sporom. Z uvedených skutočností vyplýva neefektívna a nesprávna činnosť okresného súdu, ktorá spôsobila prieťahy v napadnutom konaní. V dôsledku zrušenia prvého meritórneho rozsudku vznikla s ohľadom na plynutie času aj potreba vypracovania nového aktuálneho znaleckého posudku, čím sa celé konanie opätovne predĺžilo.

32. Vo vzťahu k tvrdeniu okresného súdu, že napadnuté konanie je charakterizované častým podávaním návrhov na vydanie alebo zrušenie neodkladných opatrení zo strany rodičov maloletej, pričom po každom rozhodnutí nasledovalo odvolacie konanie, ústavný súd pripúšťa, že táto procesná aktivita účastníkov konania nepochybne prispela k predĺženiu konania, a to aj napriek tomu, že išlo o realizáciu ich procesných práv. Vychádzajúc zo spisového materiálu, je totiž zrejmé, že celé konanie je poznačené správaním oboch rodičov ako účastníkov napadnutého konania, ktorých vzťah je poznačený neochotou dohodnúť sa a čím skôr v záujme ich maloletého dieťaťa svoje nezhody vyriešiť.

33. Napriek uvedenému ústavný súd pripomína, že všeobecný súd má povinnosť organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň fyzická osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie, o to viac, že predmetom konania je úprava rodičovských práv k maloletému dieťaťu. Okresný súd mal postupovať tak, aby napadnuté konanie primárne smerovalo k meritórnemu rozhodnutiu, ktorým by upravil rodičovské práva k dieťaťu s konečnou platnosťou a nielen dočasne prostredníctvom neodkladných opatrení. Podané návrhy na vydanie neodkladných opatrení a konania o odvolaní proti nim nezbavujú okresný súd povinnosti konať aj v merite veci tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá. Obdobné závery možno vysloviť aj vo vzťahu k urýchlenému postupu smerom k vyhotoveniu znaleckého posudku. Je to totiž všeobecný súd, ktorý zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu na tento účel zákon zveruje (vrátane poriadkových opatrení), a to aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi (IV. ÚS 31/05). Všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02, I. ÚS 38/2020). V tomto smere

je jednoznačný aj postoj ESLP, podľa ktorého je za prietahy ustanoveného znalca spojené s predložením znaleckého posudku primárne zodpovedný konajúci sudca (pozri rozsudok ESLP vo veci Capuano proti Taliansku z 25. 6. 1987, Jurica proti Chorvátsku z 2. 5. 2017).

34. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že pod mimoriadnou starostlivosťou, ktorú má súd venovať konaniu vo veci starostlivosti o maloletých, nemožno rozumieť 8 rokov (v čase rozhodovania ústavného súdu, pozn.) trvajúce konanie. Je zrejmé, že postup okresného súdu v napadnutom konaní nemožno považovať za optimálny a efektívny, smerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky. Ústavný súd preto dospel k záveru, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a obsahovo zhodného práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

35. Podľa spisu a vyjadrenia predsedníčky okresného súdu bol 28. februára 2024 v napadnutom konaní vyhlásený rozsudok, proti ktorému podal otec maloletej odvolanie a spis sa stále nachádza na okresnom súde. Vzhľadom na zistenia ústavného súdu, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, prikázal podľa čl. 127 ods. 2 ústavy okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov v súvislosti s vykonaním všetkých úkonov potrebných na to, aby mohol byť spis čo najskôr predložený krajskému súdu na rozhodnutie v odvolacom konaní.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

36. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04).

37. Pri svojom rozhodovaní vzal ústavný súd do úvahy všetky okolnosti danej veci, predovšetkým celkovú dĺžku napadnutého konania a jeho privilegovaný charakter, obdobie nečinnosti a nesústredenej a nesprávnej činnosti okresného súdu, ale aj správanie sťažovateľky v napadnutom konaní a význam tohto konania pre sťažovateľku. Majúc na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval priznanie 4 000 eur sťažovateľke za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nebolo vyhovené.

VI.

Trovy konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 713,96 eur.

39. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 16 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je vo výške 343,25 eur a náhrada výdavkov je vo výške 13,73 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky predstavuje 713,96 eur.

40. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. apríla 2024

Robert Šorl
predseda senátu